

==== *Kis Péter* =====

/// Vidéki jogászprofesszorok 1948-ban az államvédelem szemével

A második világháború utáni fél évtized, a magyarországi szovjet típusú diktatúra kiteljesedését megelőző évek mélyreható változásokat hoztak a felsőoktatás és a jogásztársadalom számára is. Ezekben az években alapvető kérdéssé vált a politika számára a jogászképzés befolyásolása, az ott működő egyetemi tanárok ellenőrzése, megbízható személyekre cserélése. A kutatás régóta foglalkozik az ehhez kapcsolódó események feltárásával, elsősorban az ezekben az években állampárttá váló kommunista párt ideológiájából és politikai elképzeléseiből magyarázva a történeteket.¹ Ebben a folyamatban nem elhanyagolható szerepet játszott a politikai rendőrség, amely az egyes szereplők politikai megbízhatóságáról alkotott véleménnyel vett részt a személyi döntések előkészítésében. Az alábbiakban közölt források ebbe a titkoszolgálati munkába engednek bepillantást.

1948. július 29. és augusztus 2. között az Államvédelmi Osztály (ÁVO) területileg illetékes szervei² elkészítették a debreceni, szegedi és pécsi egyetem jogi karain működő nyilvános rendes tanárok rövid politikai jellemrajzát.³ A forrást az eredetileg a Szálasi Ferencsel és társaival szemben 1945-ben indított nyomozás iratait tartalmazó 38 kötetes vizsgálatidosszié-sorozat 16. kötete⁴ őrizte meg. Feltételezhetően a dosszié 1950-ben történt összeállítása során elkövetett hiba következtében került a többi irat közé, amelyekkel tartalmilag nem függ össze.

A jelentések a jogászképzés teljes átalakítását eredményező kétéves időszak közepén keletkeztek. A hatalom arra törekedett, hogy a hagyományos, kommunista

1 == N. Szabó, 2016; Szabadfalvi, 2017.

2 == Az ÁVO debreceni, szegedi és pécsi osztálya, lásd Krahulcsán–Müller, 2015: 23–24.

3 == A három jelentés elkészítését elrendelő központi utasítást (1295/1948.) nem sikerült megtalálni.

4 == ÁBTL 3. 1. g. V-19430/16, 19-36., a három jelentés két-két példánya került a dossziéba. A dosszié teljes anyaga csak mikrofilme-másolatban maradt fenn.

szempontból megbízhatatlan jogtanárok által vezetett egyetemek mellett párhuzamos jogi oktatási struktúrát hozzon létre, amely politikailag és ideológiailag megfelelő kádereket biztosít a közigazgatás, a jogszolgáltatás és a jogszabályalkotás számára. Ezt a célt több lépésben kívánták elérni. 1947-ben a jogi karok kétéves munkástanfolyamait sikeresen elvégzőket alkalmazni lehetett a közigazgatás területén, bizonyítványuk így egyenértékűvé vált az állam- és jogtudományi, illetve közgazdasági doktorátussal.⁵ 1948 őszén a jogi karokat jog- és közigazgatás-tudományi karokra átnevezve, az ott folyó képzést két részre osztották: három egységes tanév után az utolsó évben szakosodni lehetett jogtudományra vagy közigazgatás-tudományra. Előbbi esetben a jogszolgáltató és jogszabály-előkészítő, utóbbiban az igazgatási pályákra képeztek szakembereket. 1949 augusztusában felszámolták az 1948-ban államosított három jogakadémiát (Eger, Miskolc, Kecskemét), valamint a debreceni egyetem jogi fakultását.⁶ Ez jelentősen csökkentette a jogi felsőoktatás hagyományos képzőhelyeinek és férőhelyeinek számát. 1949 szeptemberében létrehozták az egyéves képzést nyújtó Büntetőbírói és Államügyész Akadémiát,⁷ hogy a büntető jogszolgáltatás számára minél hamarabb politikailag megfelelő kádereket biztosítson.⁸ Ezzel egy időben, az 1948/1949-es és 1949/1950-es tanév folyamán a jogászprofesszorok mintegy kétharmadát eltávolították katedrájukról.⁹ Ez nemcsak azzal függött össze, hogy 1946 nyarától a munkáspártok folyamatosan támadták a jogtudományi elitet,¹⁰ hanem részét képezte annak a folyamatnak is, amely során az 1948 tavaszán egyesült munkáspárt a felsőoktatás és a tudományirányítás területén is néhány év leforgása alatt személyi változásokkal – a „tudománytalanság” és a „reakció” kiiktatásával – döntő befolyást szerzett.¹¹

Az elitcsere igényén túl ebben szerepet játszott az is, hogy az államosítások, a társadalmi folyamatok közvetlen állami befolyásolása következtében a jogi szakterületek, tantárgyak tartalma is alapvetően megváltozott a magántulajdon visszaszorításával, az emberi jogok fogalmának átértékelésével. A magánjog nagy része megszűnt, a megmaradt elemeiből álló polgári jog másodrendű jogággá vált. Az általános elméleti tantárgyak (jogfilozófia, alkotmányjog, politika) pedig eleve érzékenyebbek

5 = = 6760/1945 ME. sz. rendelet. A munkástanfolyamokat a 11140/1945. ME. sz. rendelet tette lehetővé.

6 = = Szabadfalvi, 2017: 6, 9.

7 = = Kosztricz, 2001.

8 = = Az intézkedések egy részét fél évtizeddel később felülvizsgálták: 1954-ben megszüntették a Büntetőbírói és Államügyész Akadémiát, visszaállították az egységes jogászképzést, közigazgatási szakemberek utánpótlásában ezután nem az egyetemeken erre szakosított jogászokra, hanem az 1953-ban megindított Tanácsakadémián (1978-tól Államigazgatási Főiskola) végzettekre támaszkodtak.

9 = = A négy egyetem jogi karáról negyvenkét nyilvános rendes tanárból huszonhetet.

10 = = N. Szabó, 2016: 413–414.

11 = = N. Szabó, 2018: 216.

voltak ideológiai szempontból.¹² Ennek megfelelően a magánjog részletes tanulmányozása helyett a társadalmi és gazdasági ismeretekre került át a jogászképzés súlypontja.¹³

Az ÁVO jelentései minden bizonnyal az egyetemi jogtanárok lecserélésének előkészítésével függött össze. A jelentések három jogi kar huszonnyolc nyilvános rendes egyetemi tanárával foglalkoznak.¹⁴ Ennél több ember vett részt az oktatásban; az egyetemi hierarchiában alattuk helyezkedtek el az ideiglenesen kinevezett nyilvános rendkívüli tanárok, illetve az egyetemi tantestület nem teljes jogú tagjai, a nyilvános címzetes tanárok és a magántanárok, végül a tanársegédek, gyakornokok.¹⁵ A helyzetet bonyolítja, hogy a három jogi karon harminckilenc tanszékből tizenegy betöltetlen volt.

Az államvédelmi szerveknek korábban is feladatuk volt az egyetemek megfigyelése, ottani informátorhálózat kiépítése.¹⁶ A jelentésekben is említett Abay Gyuláról fennmaradt egy korábbi, az ÁVO Pécsi Osztálya által 1948. március 26-án készített környezettanulmány,¹⁷ ebből egy bekezdést szó szerint átvettek az 1948. augusztus 2-i, valamennyi pécsi jogtanárról készített 2. sz. jelentésbe. A karakterek felvázolásához szükséges információk többsége minden bizonnyal a professzorok kommunista, illetve a kommunistákkal rokonszenvező kollégáitól és pályatársaitól, valamint hallgatóitól¹⁸ származtak. Abay esetében a 3. sz. jelentés meg is nevezi a hírforrást („...baloldali kartársainak és egyetemi hallgatóknak kialakult véleménye...”).¹⁹ A politikai rendőrség szokványos jellemzéseitől némiképp eltérően több esetben

12 == Verebics, 2017. Néhány példa, hogy mennyire megváltozott az 1940-es évek végére a jogfelfogás. A szovjet típusú államok nem ismerték el magánjog és közjog kettősségét, mert az államhatalom a magánszférát is ellenőrzése alá akarta vonni. A büntetőjogban a társadalmi veszélyesség bizonytalan tartalmú fogalmának bevezetésével lehetővé vált a bíró számára az osztályszempontú mérlegelés. Lásd erre Mezey (szerk.), 1999: 196–197, 334–335.

13 == N. Szabó, 2018: 217–218., 334–335.

14 == Közülük alighanem Bibó István számít a legismertebbnek.

15 == Az 1950 előtti egyetemi struktúrában egy tanszéken egy teljes jogú (nyilvános rendes vagy nyilvános rendkívüli) professzor volt, aki meghatározta az oktatás tartalmát.

16 == Az ÁVO vidéki szervei számára 1947. április 11-én és 12-én tartott értekezleten az egyetemeket érintő operatív munka is napirendre került, lásd Krauhulcsán–Müller, 2015: 123, 159, 164.

17 == ÁBTL 3. 1. g. V-143793/1, 19.

18 == Valószínűleg az 1948. március 22-én kommunista befolyás alatt, Hollós Ervin főtitkár vezetésével létrehozott egységes ifjúsági mozgalom, a Magyar Ifjúság Népi Szövetsége (MINSZ) egyetemi szervezeteitől érdeklődtek az államvédelem nyomozói.

19 == A 2. sz. jelentésben említett Móra Mihályról írja fél évvel később a BM ÁVH, hogy „jobboldali egyetemi tanárokról adatokat szolgáltatott baloldali ifjúsági vezetőknek”. ÁBTL 3. 1. g. V-7007, 66. Jelentés. Dr. Móra Mihály környezettanulmánya. 1949. január 21.

utalnak a jellemzett személy tudományos munkásságának értékére is, ez megengedi azt a feltételezést, hogy erre a jogtanárok megrostálásánál lehetett szükség.

A jelentések több helyen megbízhatatlanok. Nemcsak az egyes professzorok politikai besorolásánál alkottak torz képet, hanem a tudományos értékelésénél is. Sztehlo Zoltánról például az 1. sz. jelentés valótlanul azt állítja, hogy „*a legképzetlenebb a jogi professzorok között, tudományos munkássága egyáltalán nincs*”. A római jog hazai kutatása már az 1970-es években realisabb képet alkotott Sztehlo munkásságáról.²⁰ A jelentést összeállító rendőrtiszt tájékozatlanságára vezethető vissza az a Sztehlóról tett állítás, amely szerint „*nagyon vallásos*”, „*a klérus politikai magatartását igyekszik követni*” és „*az Új Ember-t rendszeresen olvassa*”, pedig az evangélikus felekezethez tartozó²¹ Sztehlo vallásossága bizonyára nem a katolikus egyházhoz való igazodásából és a katolikus hetilap rendszeres olvasásából következett. Olykor az államvédelmen belül is eltérő lehetett egy-egy jogászprofesszor politikai karakteréről alkotott vélemény. A 2. sz. jelentés például pozitív színben tünteti fel Móra Mihályt („*haladó szellemű, előadásait a mai rendszernek megfelelően szokta előadni*”), fél évvel később, amikor a Mindszenty-per előkészítésénél a védőügyvédek megbízhatóságát ellenőrizték, a per másodrendű vádlottját, Baranyai Jusztint képviselő Mórát opportunistának nevezte a BM ÁVH jellemzése.²²

Az ÁVO által jellemzett 28 egyetemi jogtanár közül néhánynál érdemes kitérni sorsuk további alakulására.²³ A jelentést követő három évben tizenhét kikerült a felsőoktatásból,²⁴ közülük ketten²⁵ már betöltötték 70. életévüket. 1949-ben a megszüntetett debreceni jogi karról négy professzort áthelyeztek, Fachbart Ernőt és Kauszer Tibort Pécsre, Schultheisz Emilt és Dezső Gyulát pedig Szegedre. A szintén Debrecenben tanító Szádeczky-Kardoss Tibor útja sajátosan alakult, 1949-ben nyugdíjazták, majd a budapesti jogi karon alkalmazták, 1950–1953 között könyvtárosként.²⁶ Ifj. Boér Elek számára a meghurcoltatások nem értek véget azzal, hogy eltá-

20 == Pólay, 1972; Sándor, 2011.

21 == Számtalan adat helyett elegendő utalni gyászjelentésére: https://macse.hu/society/egyedi_gyaszjelentések.php?bet=S&vnev=Sztehlo+Zolt%C3%A1n+dr.&id=197 (utolsó letöltés: 2020. október 24.).

22 == ÁBTL 3. 1. g. V-700/7, 66. Jelentés. Dr. Móra Mihály környezettanulmánya. 1949. január 21. „*Az egyetemen kétszínű játékot folytat, előadásai demokratikus színezetűek, a baloldali ifjúság felé jó demokratának mutatja magát, de [...] jobboldali hallgatókat részesít előnyben.*”

23 == A 28 professzor legfontosabb életrajzi adatait lásd a forrásközlés jegyzetanyagában.

24 == A budapesti egyetem jogi karán az 1947/1948-as tanév végén állásban lévő tizennégy egyetemi tanárból tízet nyugdíjaztak 1950-ig. Lásd *ELTE története*, 227, 230, 232, 256, 261, 286, 329.

25 == A debreceni egyetemen Bacsó Jenő és szentpéteri Kun Béla, utóbbi már 1946-ban nyugállományba vonult, és szakelőadóként tanított tovább.

26 == Kovács I. (szerk.), 2016: 267–268.

volították a szegedi egyetemről: 1951-ben apjával együtt (aki szintén Szegeden volt jogtanár) Budapestről kitelepítették Újfehértóra, ott is halt meg 1954-ben.²⁷ Szintén tanulságos Szabó József pályájának folytatása is. 1950-ben, negyvenegy éves korában nyugdíjazták a szegedi egyetemen, néhány hónapra rá tiltott határátlépés vádjával két és fél évi börtönbüntetésre ítélték. 1956-ban rehabilitálták és visszavették a szegedi egyetemre, ahol az Összehasonlító Alkotmányjogi, 1958-tól pedig a Pénzügyi Jogi tanszéket vezette. 1960-ban másodszer is nyugdíjazták.²⁸

A 28 professzor közül többen részt vettek az 1956-os forradalom eseményeiben. A pécsi egyetemről elbocsátott Abay Gyula, akinek a nyugdíja egy részét elvették, 1952–1956 között statisztikusként, illetve könyvelőként dolgozott a Komlói Szénbányászati Trösztnél, majd a Pécsi Vízügyi Igazgatóságnál. A forradalom alatt tagja volt a munkahelyi munkástanácsnak és a Baranya Megyei Munkásság Nemzeti Tanácsának. 1957-ben hatévi börtönbüntetésre ítélték, 1959-ben amnesztiával szabadult.²⁹ Abay kollégáját, az 1949-ben nyugdíjazott Esztergár Lajost 1956-ban a Baranya Megyei Nemzeti Tanács tagjává választották. 1957-ben őrizetbe vették, de nem emeltek vádat ellene.³⁰ Bónis György ideológiai-politikai irányultságát a 2. sz. jelentés fenntartásokkal bár, de megfelelőnek tartotta: „*polgári gondolkodású, ezt a szellemet igyekszik előadásai keretében bevinni a hallgatók közé. Politikailag nem nyilatkozik, a baloldali irányzat felé helyezkedik, ez abban nyilvánul meg, hogy a hallgatók demokratikus mozgalmait elősegíti és igyekszik kivenni részét a diákmozgalomból.*” Meg is hagyták szegedi katedráján, 1952-ben kandidátusi fokozattal ismerték el tudományos működését, 1955-ben pedig dékánhelyettes volt. 1956. október 30-án az Egyetemi Forradalmi Tanács tagjává választották, ezért 1957-ben fegyelmi úton elbocsátották,³¹ és a Fővárosi Levéltárban helyezkedett el.³² Közvetett módon kapcsolódott az 1956-os eseményekhez Bónis kollégája, Schultheisz Emil. Ő jó kilátásokkal folytatta professzori munkáját a fordulat évében, az államvédelemnek talán egyedül vele szemben nem voltak fenntartásai, az 1. sz. jelentés szerint ugyanis „*ő a legőszintébb barátja a haladó szellemű ifjúságnak. [...] A büntetőjog anyagát demokratikus szemmel átértékelve adja le a hallgatóságnak. [...] A demokrácia híve, függetlenül attól, hogy ma még mint pártonkívüli szerepel.*” Ennek megfelelően pályája felívelt: 1949-ben, a debreceni jogi kar megszüntetésekor áthelyezték a szegedi egyetemre, ahol a következő évben dékánhelyettesé, 1956 szeptemberében pedig

27 == ÁBTL 2. 5. 6. 02469/1951.

28 == Szentirmai – Ráczné Mojzes (szerk.), 1999: 57.; Ruszoly, 2013: 404–405.; Révész, 2018: 103–123.

29 == ÁBTL 3. 1. 9. V-143793. 553.

30 == ÁBTL 3. 1. 5. O-14943/173. 4. 7–8.

31 == Ruszoly, 2017: 248.

32 == Kutatói pályája folytatódhatott, így 1969-ban a középkori európai és magyarországi jogtudó értelmiségről írt értekezéséért az MTA a legmagasabb, tudományok doktora fokozatot ítélték oda neki.

dékánna választották.³³ Utóbbi tisztsége okozta karrierjének³⁴ kettétörését, a forradalom utáni felelősségre vonások során ugyanis felrótták neki, hogy dékánként nem lépett fel a helyettesével, Perbíró Józseffel szemben.³⁵ 1957. február 28-án kérésére nyugállományba helyezték.³⁶

A források történeti értékének meghatározásánál nem lehet megkerülni a kérdést: mennyire játszott szerepet az államvédelem véleménye a jogi kari elbocsátásokban? Komoly átfedés figyelhető meg a jelentésekben rossz színben feltüntetett és az egyeteméről 1948-1952 között az eltávolított személyek körében. Vannak azonban kivételek. Dezső Gyuláról az 1. sz. jelentés kedvezően írt („*a demokrácia híve*”, „*pártvonalra irányítással alkalmazható*”), és a Szegedre történt áthelyezésével a felsőoktatásban maradt a debreceni jogi kar megszüntetése után is, két évvel később azonban, 64 éves korában nyugállományba helyezték. A meglehetősen elmarasztalt Losonczy István (a 3. sz. jelentésben: „*legmegbízhatóbb kiszolgálója a jobboldali kormányzatnak [...] Beállítottsága demokratikus máz ellenére is kommunista és demokrácia-ellenes*”, „*kétszínű, ravasz, alattomos, jobboldali meggyőződésű, de magát baloldalinak feltüntető egyén*”) 1975-ig maradhatott pécsi katedráján, 67 éves korában nyugdíjazták. Hasonló mondható el kollégájáról, Rudolf Lorándról, aki a 3. sz. jelentés szerint „*előadásaiiban burkoltan szokta támadni a demokráciát, azonban nyíltan állást foglalni nem mer [...] ravasz, erőszakos, jobboldali meggyőződésű egyén*”, állásából azonban csak 1974-ben távozott, hetvenéves korában. Irk Albertről ugyanakkor semlegesen nyilatkozott a 3. sz. jelentés, ennek ellenére 1950-ben őt is nyugdíjba küldték, négy évvel a hetvenéves korhatár elérése előtt. Móra Mihály esetében pedig, ahogy arról már volt szó, két meglehetősen eltérő államvédelmi vélemény készült 1948 júliusa és 1949 januárja között, ez – úgy tűnik – nem befolyásolta egyetemi előmenetelét (1952-ben az ELTÉ-n kapott tanszéket), pedig az állambiztonság még 1966-ban is jobboldali beállítottságú személyként tartotta nyilván.³⁷

A források átírása során a szövegen csak akkor módosítottam, ha azt az olvashatóság megkívánta, elsősorban a központosításnál és a betűtívesztéseknél javítottam. A hiányzó toldalékok, névelők pótlását és az olvashatatlan részeket szögletes

33 == Fejes, 2018: 11–18.

34 == Egyetemi tisztsége mellett többek között 1949-ben az MTA meghívott tagjává választották, 1952-ben kormánybizottság, 1953-ban pedig miniszteri szakbizottság tagja volt. 1952-ben megkapta a kandidátusi fokozatot. Fejes, 2018, 17.

35 == Perbíró nemcsak az egyetemen, hanem a városi Munkástanács, majd a Forradalmi Bizottság elnökeként is vezető szerepet vitt 1956. október 26. és 1957. február 18. között. Életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték, 1962-ben amnesztiával szabadult.

36 == Ruszoly, 2017: 248. Fia, ifj. Schultheisz Emil 1974 és 1984 között egészségügyi miniszter volt, az ekkor a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum, Könyvtár és Levéltárat igazgató Antall Józseffel is jó viszonyt ápolt.

37 == ÁBTL 3. 1. 9. V-7007, 73.

zárójelben jeleztem. Változatlanul hagytam a három jelentés egyéb nyelvtani-helyesírási sajátosságait (az egybeírás és különírás, valamint a kis és nagy kezdőbetűk alkalmazásánál), továbbá a rövidítéseket sem oldottam fel. A szokatlan szóalakokra és az értelemzavaró hibákra a szokásos módon [sic!] hívtam fel a figyelmet.

A jelentésekben előforduló egyetemi tanárok fontosabb életrajzi adatait lábjegyzetekben adom meg. Ezek csak kiegészítik és pontosítják a bevezetőben és a forrásszövegekben írtakat, így nincsenek tekintettel a teljes egyetemi pályafutásukra és tudományos munkásságukra, közéleti tevékenységükre, csak kivételes esetekben utalnak a nyilvános rendes egyetemi tanári kinevezés előtti pályájukra, az egyetemen viselt tisztségeikre (dékán, rektor), valamint az egyetemen kívüli állásokra, az egyetemen belüli helyettesítésekre.³⁸

A 3. sz. jelentéshez tartozó szolgálati jegy szövegének közlését mellőztem.

DOKUMENTUMOK

I.

Az Államvédelmi Osztály jelentése a debreceni egyetem jogtanáraitól
(1948. július 29.)

Magyar Államrendőrség. Debreceni
Államvédelmi Osztály

80929/1948.

Tárgy: Az egyetem jogi karán lévő
ny. r. tanárok felszabadulás
utáni magatartása
Hiv. sz.: 1295/1948.

Államrendőrség Államvédelmi Osztálya
Budapest

Fenti számra való hivatkozással – a debreceni egyetem jogi karán működő nyilvános rendes tanárok felszabadulás utáni tevékenységére vonatkozólag – az alábbiakat jelentem:

Dr. Flachbart Ernő³⁹ e. ny. r. tanár, született: 1896, Gölnicbányán, anyja: Valka Erzsébet, nőtlen, lakhelye: Debrecen, Bethlen u. 20.

38 == Az életrajzokhoz elsősorban az alábbi műveket vettem alapul: P. Szabó, 2011; Szentirmai – Ráczné Mojzes (szerk.), 1999; *Pécsi almanach*.

39 == Flachbart (Flachbarth) Ernő (1896–1955). 1940-től Debrecenben a Jogbölcséleti és Nemzetközi Jogi Tanszéket, 1949-től a Pécsen a Nemzetközi Jogi Tanszéket vezette haláláig.

Nevezett felszabadulás után belépett a Független Kisgazda Pártba, azonban ott tevékenységet nem fejtett ki és a pártban semmi szerepe nincs, ott nem is mutatkozik. Politikai téren kifelé tartózkodó magatartást tanúsít, csak részére megbízható elemek előtt fejt ki nyíltan nézetét.

Vásáry István és József volt pfeifferista képviselők⁴⁰ vonalán áll. Nem híve a mai rendszernek. Tőle legfeljebb annyit lehet várni, hogy nem tesz a demokrácia ellen semmit, de nem is támogatja. A jogi karon egyike a legnagyobb tudósoknak. Nagy nemzetközi jogtudása van. Mondhatni puritán életet él és idejét teljesen a tudománynak szenteli. Újabban a m. sz. m. t.-ben⁴¹ tart előadást a Szovjet Unió alkotmányáról, de előadása kizárólag csak arra szorítkozik, ami a könyvben van. A dohányszáron kívül más szenvedélye nincs.

Dr. Kun Béla⁴² e. ny. r. tanár, született: 1874, Monostorpályin, anyja: néhai Szabó Teréz, özvegy, lakhelye: Debrecen, Simonyi út 84.

Mint a múlt rezsimnek lelkes híve, a demokráciában sem változott meg. Politikai párttagként nem szerepel, túlzottan konzervatív, ez érezhető egyetemi előadásain is. A helyi jobboldal részéről meg lett választva református egyházmegyei főgondnoknak. Beállítottsága jobboldali, egy ízben kijelentette, hogy „én református vagyok, de nem helyeslem a katolikus birtokok felosztását”. Nagy tudású, erős akaratú ember. Öregsége miatt rövidesen nyugállományba vonul és az ő tanszéke betöltés alá fog kerülni. Szoros kapcsolata van a református egyházzal, nagyon vallásos egyéniségű.

Dr. Dezső Gyula⁴³ e. ny. r. tanár, született: 1887, Nagykőrös, anyja: néhai Feichtinger Oktávia, lakhelye: Debrecen, Hatvan u. 6.

40 = = Vásáry István (1887–1955). 1928–1935-ig debreceni polgármester, 1939–1944-ig országgyűlési képviselő, az Ideiglenes Kormányban fél évig pénzügyminiszter volt. Vásáry József (1890–1975) 1931–1939-ig felsőházi tag, az Ideiglenes Nemzetgyűlés képviselője, 1944–1946-ig földművelésügyi államtitkár volt, 1956–1972-ig Svájcban élt. 1946-ban mindkettőjüket kizárták az Független Kisgazdapártból, és csatlakoztak a Magyar Szabadság Párthoz, majd a Pfeiffer György vezette Magyar Függetlenségi Párthoz.

41 = = Magyar–Szovjet Művelődési Társaság. 1945. június 9-én alakult meg, 1957-től Magyar–Szovjet Baráti Társaság néven működött.

42 = = Szentpéteri Kun Béla (1874–1950). Az egyetem megalapításától, 1914-től kezdve vezette Debrecenben az Egyházi Tanszéket. 1946-ban nyugdíjazták, két évig szakelőadóként tovább tanított. Számos tisztséget viselt a református egyházban, 1939-től a debreceni egyházmegye gondnoka, 1946-tól pedig a tiszántúli egyházkerület főgondnoka volt. 1927-ben és 1939-ben az országgyűlés felsőházának tagjává választották. 1944 végén felmerült, hogy az Ideiglenes Nemzetgyűlés elnökévé választják, ám végül egy másik jogászra, Zsedényi Bélára esett a választás.

43 = = Dezső Gyula (1887–1972). 1946-tól Debrecenben vezette a Magánjogi Tanszéket, az 1948/1949-es tanévben dékán volt. 1949-ben áthelyezték a szegedi egyetem I. Polgári Jogi Tanszékeire, amit 1950-ben Munkajogi Tanszékké alakították át. 1951-ben nyugdíjazták.

A debreceni egyetemre 1946 évben került. Szociáldemokrata, majd M. D. P. tag⁴⁴ lett. A pártban tisztséget nem visel, a párt munkájában nem vesz részt. Befolyásolható egyéniségű. Gyakran jár baloldali tudományos társaságok előadásaira. Sokat foglalkozik a Szovjet Unió jogi tudományával és ezzel kapcsolatban most készül könyvet kiadni. A demokrácia híve, nem harcos de jóindulatú egyéniség, pártvonalra irányítással alkalmazható. A hallgatói nagyon kedvelik. Baráti viszonyban van dr. Kauser Lipót és dr. Schultheisz Emil jogi professzorokkal, munkáján kívül fentiek társaságában található. Dohányzáson kívül más szenvedélye nincs, kifogástalan erkölcsi életet él.

Dr. Kauser Lipót⁴⁵ e. ny. r. tanár, született: 1882, Budapesten, anyja: Pákai Köller Alojzia, nő, lakhelye: Debrecen, József u. 7.

A debreceni egyetemen 1947 év óta tartózkodik. Pártonkívüli, politikai kérdésekkel senki előtt nem foglalkozik. Mindenféle politikai megmozdulással szemben tartózkodó. Rendkívül óvatos, zárkózott egyéniségű. Nevezett tudományos és szakszempontról közepes. Baráti érintkezést tart fenn dr. Dezső Gyula és Sc[h]ultheisz Emil tanárokkal, akik haladóbb szelleműek, mint ő. Kauser elfogadja barátai haladóbb szellemű politikai érveléseit és ma már némi hajlandóság mutatkozik nála, hogy a demokráciával és ezen keresztül a politikával megismerkedjen. Szabad idejét tudományos munkájának szenteli, szenvedélyes dohányos.

Dr. Szontagh Vilmos⁴⁶ e. ny. r. tanár, született: 1885, Csetnek, anyja: Remenyik Malvin, lakhelye: Debrecen Dóczy József u. 7.

Nevezett politikai pártnak nem tagja, beállítottsága jobboldali, amit előadásában is érzékeltet. A régi rendszer híve, az egyetemi haladás gátlója konzervatív felfogásán keresztül. Ez év tavaszán ő volt az egyetem dékánja. Egyéniségére jellemző, hogy a nálánál kisebb pozícióban lévőket lenézi, a magasabbaknak pedig hajbókol. Az utóbbi időben igyekszik alkalmazkodni a demokráciához, azonban befelé semmit sem változott.

Dr. Bozóki Ferenc⁴⁷ e. ny. r. tanár, született: 1886, Nagyváradon, anyja: Harsányi Mária, nő, lakhelye: Debrecen, Dóczy József u. 5.

44 = = Magyar Dolgozók Pártja.

45 = = Kauser Lipót (1882–1962). 1947-től Debrecenben a Kereskedelmi és Váltójogi Tanszéket, 1949-től Pécsen a Magyar Magánjogi (1950-tól Polgári Jogi) Tanszéket vezette. 1958-ban nyugdíjazták.

46 = = Szontagh Vilmos (1885–1962). 1940-től Debrecenben a Közigazgatás és Pénzügyi Jogi Tanszéket vezette, 1949-ben nyugdíjazták.

47 = = Bozóki Ferenc (1886–1961). 1921-től a Statisztika és Gyakorlati Közgazdaságtan Tanszéket vezette Debrecenben. 1949-ben nyugdíjazták.

Nevezett a múltban tagja volt több fasiszta pártnak és egyesületnek. A felszabadulás óta mint pártonkívüli szerepel. B-listázni akarták, de ez alól összeköttetései révén kibújt. A klerikális reakció egyik legelszántabb követője és Mindszenthyt [sic!] tartja a legnagyobb embernek az országban. Állandó olvasója az „Új Ember”-nek és terjesztője is. Kapcsolata van dr. Mészáros Ede egyetemi tanárral,⁴⁸ aki szintén klerikális reakcióhoz sorolható. Félénk természetű, beteges ember. Betegsége sokszor előadásait is befolyásolja. Tudományos téren eléggé képzett, de polgári értelmezésben.

Dr. Szádeczky Kardos[s] Tibor⁴⁹ e. ny. r. tanár, született: 1898, Kolozsváron, anyja: Molnár Jolán, nő, lakhelye: Debrecen, Nagyerdei körút 76.

Nevezett nem tagja egyik politikai pártnak sem. A felszabadulás után B-listára került, de F. Kg. P.⁵⁰ kapcsolatán keresztül visszakerült állásába. A politikai élettel szemben nagyon tartózkodó. Vallásos ember. Tagja a debreceni református egyház presbitériumának. Gyenge szakképzettséggel rendelkezik, amit bizonyít az is, hogy előadásait könyvből szokta felolvasni. Az elmúlt félévben jegyzet kiadásával kapcsolatban bizalmas belső tanári testületi kivizsgálás folyt ellene, mert a jegyzeteit valóságos fekete áron adta el a hallgatóinak. A legutóbbi időkből igyekszik a marxizmussal megismerkedni, de a marxizmus szempontjából eddig nem sok eredménnyel. Politikai szempontból megbízhatatlan.

Dr. Sztéhló Zoltán⁵¹ e. ny. r. tanár, született: 1898. Eperjesen, anyja Benyigni Zelena, nő, lakhelye: Debrecen, Péterfia u. 46.

Nevezett párton kívüli, a klerikális reakció követője. Jobboldali érzelmű. Nagyon vallásos és rendkívül óvatos egyén. Mindenben a klérus politikai magatartását igyekszik követni. Az „Új Embert”-t rendszeresen olvassa. Létszámcsökkentéskor B-listára tették, de rövidesen visszakerült állásába. Egyetemi előadásait állandóan felolvassa. A legképzetlenebb a jogi professzorok között, tudományos munkássága egyáltalán nincs. Szakszempontból nem megfelelő, hallgatósága egyáltalán nem kedveli. Politikai szempontból megbízhatatlan. Baráti kapcsolatot dr. Mészáros Ede egyetemi tanárral tart fenn, aki szintén jobboldali beállítottságú.

48 = = Mészáros Ede (1889–1964) 1940–1950 között Debrecenben a klasszika-filológia professzora volt.

49 = = Szádeczky Kardoss Tibor (1898–1956). 1935-től vezette Debrecenben a Közgazdaságtani és Pénzügytani tanszéket. 1946-ban B-listázták, ideiglenesen tovább taníthatott, 1947-ben visszavonták a B-listázását. 1949 őszén nyugdíjazták, majd a budapesti egyetem Pénzügyi Jogi Tanszékére helyezték át intézeti tanárnak (docens), 1951-1953 között a jogi kari könyvtárban dolgozott.

50 = = Független Kisgazdapárt.

51 = = Sztehló Zoltán (1889–1975). 1938-tól Debrecenben a Római Jogi tanszéket vezette, 1949-ben nyugdíjazták.

Dr. Bacsó Jenő⁵² e. ny. r. tanár, született: 1877-ben Debrecenben, anyja: Székes Terézia, nős, lakhelye: Debrecen, Nagyerdei körút 76.

Nevezett múltban tagja volt a Nemzeti Egység Pártjának és a Nemzeti Egység Társas Körének. A felszabadulás óta mint pártonkívüli működik. A politikai élettől igyekszik magát távoltartani. Tagja a református egyház debreceni vezetőségének, vallásos, rendkívül óvatos és félnék egyéniségű. Egyébként hallgatóságával szemben jóindulatú magatartást tanúsít, amiért kedveli is az egyetem hallgatósága. Szoros kapcsolatot tart fenn dr. Száderszky [sic!] Kardos Tibor jobboldali beállítottságú e. tanárral, aki szintén mint vezetőtag szerepel a református egyháznál. Dohányzáson kívül más szenvedélye nincs.

Dr. Schultheisz Emil⁵³ e. ny. r. tanár, született: 1899-ben Miskolcon, anyja: Epstein Margit, nős, lakhelye: Debrecen, Hatvan u. 1.

A felszabadulásig, mint hadbíró ezredes tevékenykedett a honvédségnél. A debreceni egyetem jogi karán kb. 2 éve tart előadásokat. A hallgatósága kedveli és a leghaladóbb szellemiségű embernek mondják a professzorok között. Továbbá ő a legőszintébb barátja a haladó szellemű ifjúságnak. Mint szakember is kiváló. A büntetőjog anyagát demokratikus szemmel átértékelve adja le a hallgatóságnak. Az egyetemi alkalmazottak körében is közszeretettel áll. A demokrácia híve, függetlenül attól, hogy ma még mint pártonkívüli szerepel. Szorosabb kapcsolatot tart fenn dr. Dezső Gyula jogi professzorral, akit szintén a demokrácia hívei közé lehet sorolni.

Debrecen, 1948. évi július hó 29-én.

/:Dr. Braun Miklós:/
rendőrőrnagy.

[ÁBTL 3. I. 9. V-19430/16, 24-29. Géppel írt tisztázat két példányban, bélyegző nélkül, Braun Miklós aláírásával.]

52 = = Bacsó Jenő (1877–1955). Az egyetem megalapításától, 1914-től kezdve vezette Debrecenben a Polgári Törvénykezési Jogi Tanszéket. 1945-ben Németországba távozott, ahol hadifogságba esett. 1946 tavaszán tért vissza Magyarországra, igazolása után újra elfoglalta katedráját. 1949-ben nyugdíjazták.

53 = = Schultheisz Emil (1899–1983). 1922-től hadbíróként és katonai ügyészként szolgált, 1941-ben nyugállományba helyezték százados rendfokozatban. 1945 és 1947 között ismét hadbíró volt. 1946-ban vezérőrnaggyá léptették elő. 1947-től a Büntetőjogi és Büntető Törvénykezési Jogi Tanszéket vezette Debrecenben, 1949-től pedig a szegedi egyetemen a Büntetőjogi és Bűnvádi Eljárásjogi Tanszéket.

2.

Az Államvédelmi Osztály jelentése a szegedi egyetem jogtanáraitól
(1948. július 29.)

30.562/1948. III. vonal.⁵⁴

Tárgy: A szegedi egyetem jogi karán
működő nyilvános rendes tanárok
tevékenye.

Hiv. sz.: 1295/1948. számú
rádiótávmondatt.

Jelentés

Szeged, 1948. július 29-én

A fenti számú rádiótávmondatra hivatkozva a szegedi egyetem jogi karán működő nyilvános rendes tanárok felszabadulás utáni tevékenységét az alábbiakban jelentem.

Dr. Bónis György⁵⁵ egyetemi nyilvános rendes tanár [a] jogtörténet előadója. A szegedi egyetem jogi karára 1947 őszén helyezték, azelőtt 1945-től a kolozsvári egyetem tanára volt. Kolozsvári tanszékét állítólag sovinszta magatartása miatt kellett elhagynia és ez olyan formában történt meg, hogy összeköttetései révén a szegedi egyetemen ajánlottak fel részére tanszéket.

A Nemzeti Paraszt Párt tagja, polgári gondolkodású, ezt a szellemet igyekszik előadásai keretében bevinni a hallgatók közé. Politikailag nem nyilatkozik, a baloldali irányzat felé helyezkedik, ez abban nyilvánul meg, hogy a hallgatók demokratikus mozgalmait elősegíti és igyekszik kivenni részét a diákmozgalomból.

Dr. Martonyi János⁵⁶ nyilvános rendes tanár a közigazgatási és pénzügyi jog előadója. Az egyetem jogi karán 1945 ősze óta tanít. A múltban jobboldali volt, a felszabadulás

54 = = Az ÁVO Szegedi Osztályának egyik operatív csoportja. Az ÁVO területi szerveinek felépítése még feldolgozatlan terület a kutatás számára, valószínűleg a központi III. alosztály alá tartoztak a vidéki osztályok III. vonalain dolgozó nyomozók. 1948 júliusában az ÁVO központjában három országos illetékességű elhárító alosztály működött, a III. alosztály hatáskörébe tartozhatott ekkor az egyházak mellett az ifjúság és az 1945 előtti vezető rétegek, fegyveres testületek tagjainak megfigyelése.

55 = = Bónis György (1914–1985). 1940-től Kolozsváron, 1947-től pedig Szegeden vezette a Jogtörténeti Tanszéket.

56 = = Martonyi János (1910–1981). 1940–1944 között nyilvános rendkívüli egyetemi tanárként Kolozsváron, majd 1945-től nyilvános rendes egyetemi tanárként Szegeden a Közigazgatási és Pénzügyi Jogi Tanszéket vezette nyugdíjazásáig (1980) Fia, Martonyi János 1998 és 2002, majd 2010 és 2014 között külügyminiszter volt.

után színleg alkalmazkodott a mai rendszerhez, ez abban nyilvánult meg, hogy részt vett az esti munkásjogász tanfolyamok⁵⁷ megszervezésében és jelenleg is, mint ennek tanulmányi vezetője tevékenykedik. Előadásaiban is demokratikus beállítottságúnak igyekszik mutatkozni, ez abban nyilvánul meg, hogy többször hangoztatja azt, hogy a felszabadulás utáni jogszabályok a magyar jogtörténeti fejlődés harmadik jelentős szakasza.

A Független Kisgazda Párt tagja, politikailag nem nyilatkozik, klerikális. Jelenleg a baloldal felé húz, ez abban nyilatkozik meg, hogy részt vesz demokratikus egyetemi hallgatók gyűlésein és ott beszédeket mond a demokrácia mellett. Ugyancsak meg szokott jelenni az MDP által rendezett tömegmegmozdulásokon is. Mind-ezen demokratikus színezetű megnyilvánulásait csak azért teszi, mert karrierista egyéniség.

Dr. Móra Mihály⁵⁸ nyilvános rendes tanár az egyházjog előadója. A szegedi egyetemre 1947-48-as tanévbe[n] került. Pártonkívüli, haladó szellemű, előadásait a mai rendszernek megfelelő szellemben szokta előadni. Előadásaiban többször hangoztatja a múlt rendszerben alkotott polgári jogszabályok avultságát. Különösen a polgári perrendtartásnál, amit mint helyettes tanár ad elő. Előadásaiban sokszor hivatkozik a szovjet jogrendszerre.

Dr. Schneller Károly⁵⁹ egyetemi nyilvános rendes tanár az egyetem jogi karán a statisztika /módszertan és tantörténet/ előadója. A szegedi egyetemen 1945 ősze óta tanít. Pártonkívüli, jobboldali magatartású, harmadik utas politikát folytat és ebben a szellemben is tartja meg előadásait. A felszabadulás után a földreform szükségességét ha[n]goztatta, de annak a demokrácia részéről történt kivitelezését nem helyeselte. Ezzel kapcsolatban egy előadása közben kijelentette, hogy jobb dolga volt az uradalmi cselédnek, mint jelenleg az újjazdának.

Munkásellenes, ami abban nyilvánul meg, hogy a munkásjogász tanfolyam megalakulására összehívott ülésen a tanfolyam megalakulása ellen foglalt állást. Ugyancsak munkásellenességére vall az is, hogy az 1947-es [...] diáktüntetés alkalmával⁶⁰ [a] tüntetőkkel szemben felvonuló demokratikus [munká]sok felvonulását disznóságnak nyilvánította.

57 = = 1945-ben tették lehetővé a jogszabályok, hogy az egyetemek kétéves esti tanfolyamokon készítsék fel azokat a 20–45 év közötti, érettségivel nem rendelkező személyeket, akik a tanfolyam sikeres elvégzése után rendes egyetemi hallgatóként folytathatták tanulmányaikat. A szegedi egyetem jogi karán az 1946/1947-es tanévben indult el az első munkástanfolyam 88 hallgatóval.

58 = = Móra Mihály (1908–1967). 1947–1948 között Szegeden az Egyházjogi, 1948–1952 között a Polgári Eljárásjogi Tanszéket, 1952–1960 között Budapesten a Büntető Eljárásjogi, 1960-tól haláláig pedig a Római Jogi Tanszéket vezette.

59 = = Schneller Károly (1893–1953). 1940–1944 között Kolozsváron, 1945-től pedig Szegeden a Statisztika Tanszéket vezette haláláig.

Jelenleg baloldal felé orientálódik, ilyen irányú törekvéseit bizonyítják a Magyar Szovjet Művelődési Társaság rendezésében tartott előadásai és ugyancsak ezt bizonyítják a helyi baloldali sajtóban közölt statisztikai cikkei, ill. kimutatásai. Ezen baloldali orientációjának az az oka, [hogy] a budapesti egyetemek valamelyikére szeretne felkerülni.

Dr. Székely István⁶¹ egyetemi nyilvános rendes tanár a római és a magánjog előadója. A szegedi egyetemre 1945 őszén nevezték ki. Pártonkívüli, [jobb]oldali beállítottságú, klerikális egyén. A régi rendszer híve, ezt előadásaiban is igyekszik kihangsúlyozni, különösen a polgári magánjog fontosságát. A tulajdon fogalmát előadásaiban duplafedelű aranyórákkal, [címe]res pecsétgyűrűkkel, úri nagybirtokkal igyekszik példaként állítani. Előadásaiban sűrűn emlegeti a boldog időket, amikor még ő mint egyetemi tanár perzsaszőnyegekkel, nagy könyvtárral és festményekkel rendelkezett.

Politikailag nem nyilatkozik a mai rendszer ellen, ellenben előadásaiban kiütöközik nagymértékű marxista-ellenségessége, ami abban nyilvánul meg, hogy a demokratikus hallgatók által használt marxista kifejezéseket nem [...]zi. Vizsgáztatás alkalmával, ha valamelyik hallgatótól marxista kifejezést hall, arra magából kikelve ráförmed, kijelentvén, hogy ilyen kifejezést ne használjon, mert ez nem politika, hanem jog.

Tudományos téren semmiféle tevékenységet nem fejt ki, előadásai pedag[ógiai?] jellegűek és a fentebb említett jobboldali szellemű és reakciós tartalmú előadásai iránt a hallgatók nagy része nagy érdeklődést tanúsít.

Dr. Bibó István⁶² egyetemi nyilvános rendes tanár a legitimitás [sic!] és az á[llam]-tudományok előadója. A szegedi egyetem jogi karára 1946-ban került tanárnak. A Nemzeti Paraszt Párt tagja. A szegedi egyetemre való kinevezésekor a baloldal felé

60 = = 1947. március 20-án Szegeden a vallásoktatás fakultatívva tétele miatt több ezer diák tüntetett, amellyel szemben a munkások demonstráltak. A két csoport összetűzésbe került egymással, a rendőrség 38 diákot vett őrizetbe.

61 = = Székely István (1888–1954). 1946-tól Szegeden a Magánjogi Tanszéket vezette, megbízással, 1945–1947 között az Egyházi jogi Tanszéket, 1946–1949 között pedig Római Jogi Tanszéket is. 1949-ben nyugdíjazták.

62 = = Bibó István (1911–1979). 1946-tól Szegeden a Politikai Tanszéket vezette, és ugyanabban az évben a budapesti Teleki Pál Tudományos Intézet (későbbi nevén Kelet-Európai Tudományos Intézet) miniszteri biztosává, 1948-ban elnökhelyettesévé nevezték ki. 1947-től tartósan szabadságolták az egyetemen, csak kevés előadást tartott meg. 1949-ben tanszékét átszervezték és az Intézetet is megszüntették, új tanszék vezetését nem akarta elvállalni, ezért 1950 őszén a szegedi egyetemről nyugállományba vonult, és a budapesti Egyetemi Könyvtárban helyezkedett el. 1956. november 3-án államminiszterré nevezték ki. 1958-ban életfogytiglani börtönbüntetésre ítélték, 1963-ban amnesztiával szabadult. Nyugdíjazásáig a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtárában dolgozott.

orientálódott, de azonban politikailag nem fejlődött[,] így az események túléltek. Állásának elfoglalása után egy alkalommal tartott marxista tendenciájú előadást. Jelenleg harmadik utas politikát folytat és mindkét oldalra húz, színleg azonban baloldalinak mutatja magát.

Előadásait heti egy órában tartja meg én így politikai megnyilvánulásai nem jutnak teljes mértékben kifejezésre. Pesten lakik. Pestről szokott lejárni előadásainak megtartására.

Dr. Szabó József⁶³ egyetemi nyilvános rendes tanár [az] alkotmányjog és a közigazgatási jog előadója. A szegedi egyetemre 1947 őszén lett kinevezve. A Nemzeti Paraszt Párt tagja. Politikailag harmadik utas elvet vall és ilyen szellemben is tanít, angol barát, amit előadásaiban kifejezésre juttat oly módon, hogy előadásaiban példaként mindig angol bölcseleket állít a hallgatók elé. Politikai beállítottságánál fogva a szovjet rendszert diktatórikusnak nevezi, ezen kijelentéseit azonban burkolt formában [hozza] nyilvánosságra a hallgatók előtt.

1947 nyarán ösztöndíjat kapott angliai tanulmányútra külföldi összeköttetései révén, azonban kiutazását a SZEB nem engedélyezte.⁶⁴ Az egyetemen olyan hírek vannak a köztudatna [sic!] dr. Szabóval kapcsolatban a hallgatók[nál?], hogy ebben a tanévben ő lesz a dékán. Dékáni kinevezése ellen a demokratikus egyetemi hallgatók tiltakozásukat fogják kifejtetni.

Dr. Szabó Pesten lakik és előadásai megtartására minden egyes alkalommal szokott leutazni.

Dr. Boér Elek⁶⁵ egyetemi nyilvános rendes tanár a közgazdaságtan előadója. A szegedi egyetem jogi karára 1945 őszén nevezték ki. Pártonkívüli, teljesen jobboldali politikai beállítottságú és ilyen szellemben tartja meg előadásait is. 3 éven keresztül a saját jobboldali szellemben írt jegyzeteinek a megtanulását követelte meg a jogi kar hallgatóitól. Jegyzeteiben a tőkét dicsőíti. Jegyzeteiben több marxista- és kommunistaellenes kitétel van és a tőkés rendszerrel kapcsolatban azt írja „hiú ábránd a kommunistáknak az elképzelésük, mert tőke nélkül nem lehet gazdasági élet”. Polgári közgazdász és a saját jegyzetei mellett Heller Farkas féle polgári közgazda-

63 == Szabó József (1909–1992). A második világháború alatt a kémelhárításnál dolgozott rejtjelezőként. 1945–1947 között az Iparügyi Minisztériumban dolgozott. 1947-től Szegeden az Alkotmányjogi Tanséket és megbízottként 1949-ig a Jogfilozófiai Tanséket vezette. 1950-ben nyugdíjazták.

64 == A párizsi békeszerződés országgyűlési elfogadásáig (1947. július 16.) a Szövetséges Ellenőrző Bizottság engedélyével lehetett Magyarországról külföldre utazni.

65 == Ifj. (kövesdi) Boér Elek (1899–1954). 1940-től nyilvános rendkívüli egyetemi tanárként, 1943-tól nyilvános rendes egyetemi tanárként Kolozsváron, 1945-től pedig Szegeden vezette a Közgazdaságtani és Pénzügytani Tanséket. 1949-ben nyugdíjazták.

ságtan könyvből⁶⁶ tanít. Fasiszta jegyzetei miatt több támadás érte és ezért ezt jelenleg már nem teszi kötelező tanulás tárgyává a hallgatóság részére.

Az utóbbi időben marxista könyveket is olvasott, de csak azért, hogy azokat kritika alá vehesse az általa írt jegyzetek kapcsán. A marxista könyvek tanulmányozása következtében előadásaiban némi enyhülés tapasztalható, ami abban nyilvánul meg, hogy rövid részletekben foglalkozott a tervgazdálkodással is. Előadásai magas színvonalúak és szárazak és teljesen polgári beállítottságúak. Tudományos munkássága széleskörű, 1930 és 1933-ban New Yorkban [sic!] is volt kinn egy értekezleten.

1945-ben az egyetemi igazolásokkor múltbeli jobboldali magatartása miatt nem igazolták és ennek következtében B-listára is került, de összeköttetései révén, akik szakemberhiányra hivatkoztak, sikerült neki állását újra visszanyernie.

[ÁBTL 3. I. 9. V-19430/16, 34-36. Géppel írt tisztázat két példányban, bélyegző és aláírás nélkül.]

66 = = Heller Farkas Henrik (1877–1955). Közgazdász, egyetemi tanár. A szöveg valószínűleg a következő műre utal: *Közgazdaságtan*. I–II. kötet. Budapest, 1945–1947.

3.

Az Államvédelmi Osztály jelentése a pécsi egyetem jogtanáiról
(1948. augusztus 2.)

30.428/1948.

Tárgy: Egyetemi tanárok tevékenységéről
jelentés.

R. sz.: 1295/1948.

Jelentés⁶⁷

Pécs, 1948. augusztus 2.

Fenti számú hivatkozással az alábbiakban terjesztem fel az egyetem jogi karán működő nyilvános tanárokról a felszabadulás utáni tevékenységére vonatkozó jelentést.

dr. Abay Gyula.⁶⁸ Nevezett a múltban politikai pártnak tagja nem volt, azonban erre vonatkozólag konkrét adatok rendelkezésünkre nem állnak, mivel 1945-ben került Pécsre Budapestről. 1945-ben belépett a Független Kisgazdapártba, de Nagy Ferenc disszidálása után otthagya a pártot. 1947 decemberében a Demokrata Néppártba lépett be, azonban vezetőségi tisztséget sem egyik, sem másik pártban nem vállalt.

Baloldali kartársainak és egyetemi hallgatóknak kialakult véleménye az, hogy dr. Abay a demokratikus államrendszernek a pécsi Tudományegyetemen egyike a legnagyobb ellensége. Tankönyve és előadásmódja tudományos alapokon helyezkedik szembe a szocialista közgazdaságtannal és hallgatóival, így igyekszik ellen-szenvet kelteni a jelenlegi államrendszer ellen. Igazolása 1946-ban történt meg. Dr. Abay a Pécssett működő Amerikai Magyar Társaság⁶⁹ elnöke. 1947 őszén a Pécsi Erzsébet Tudományegyetem jogi tanári kara egy memorandumot intézett a kultusz-minisztériumhoz, hogy a pécsi Erzsébet Tudományegyetemnek továbbra is megjár a királyi cím, mert ezt az egyetemet Pozsonyban alapították és az alapítási törvényben szerepel a királyi elnevezés. Ezt a memorandumot közösen szerkesztette a Jogi Tanács, azonban a memorandum egy részét dr. Abay állította össze.

67 == Az irathoz mellékelt szolgálati jegy megnevezi a jelentést készítő szervezet: Államrend-
őrség Pécsi Kapitánysága. Államvédelmi Osztály. A szolgálati jegyet Darvasi István
rendőr százados, osztályvezető írta alá.

68 == Abay (Neubauer) Gyula (1891–1978). 1944-től Pécsen a Közgazdaságtani és Statisztikai Tanszéket vezette. 1948 októberében nyugdíjazták.

69 == A Magyar–Amerikai Társaság 1921-ben alakult, első elnöke Apponyi Albert volt. 1945. október 3-án alakult újjá Baranyay Lipót elnökletével, az alelnökök között Kéthly Annával és Kosáry Domokossal.

Baráti köre jobboldali beállítottságú egyénekből tevődik össze, így többek között sűrűn lehet együtt látni dr. Matheovics Ferencsel,⁷⁰ aki a DNP-nek⁷¹ volt országgyűlési képviselője.

Jellemzése: Ravasz, magas politikai és gazdaságpolitikai tudással rendelkező egyén.

Dr. Scheurek [sic!] Rafael.⁷² Nevezett a múltban a pécsi Nemzeti Kaszinónak volt örökös választmányi tagja. A pécsi Katolikus Körnek volt elnöke, valamint Pécs város törvényhatósági bizottságának, illetve a jogügyi szakbizottságnak volt választott tagja. Nevezet bigott vallásos, minden-nap eljár templomba és ott áldoz. Szoros baráti kapcsolatot tart fenn több kanonokkal, valamint dr. Abai Nemes Oszkárral, aki a DNP-nek volt országgyűlési képviselője,⁷³ valamint Sinkovics Bélával, aki a múltban Tolnán a tüzérosztálynál teljesített szolgálatot, mint honvédezedes, és a felszabadító hadsereg elől Nyugatra menekült. Dr. Scheurek a felszabadulás óta politikai pártnak nem volt tagja s jelenleg is párton kívüli, azonban erősen szimpatizál a Demokrata Néppárt irányvonalával. Nevezett nagy híve Mindszenthynek, és amikor az egyházi iskolák államosítása volt napirenden, azt a kijelentést tette a lakásán tartott zsúr alkalmával, hogy ezek a piszkos kommunisták nem félnek az Istentől akkor, amikor a szent Anyaszentegyház tulajdonát rabolják el államosítás címen.

Dr. Schaurik [sic!] jó anyagi körülmények között él, ugyanis három hold szőlője van és egy háza.

Jellemzése: udvarias, előzékeny, de az alázatosságig szolgálalkú.

dr. Holub József.⁷⁴ Nevezett sem a felszabadulás előtt, sem a felszabadulás után politikai pártnak tagja nem volt s jelenleg is párton kívüli. Dr. Holub szoros baráti kapcsolatot tart fenn dr. Scheurek Rafaellel, valamint a helyi székeskáptalan több kanonokjával, ennek következtében erősen az egyház befolyása alatt áll. Előadásaiban több ízben adott kifejezést annak a meggyőződésének, hogy a mai rendszer

70 == Matheovits Ferenc (1914–1995). 1949-ben demokratikus államrend elleni szervezkedés bűntette miatt elítélték, 1956-ban kegyelemmel szabadult. A forradalom alatt újjáalakította a Demokrata Néppártot. 1957 nyarától egy évig internálták, 1964-ben összeesküvés vádjával tízévi börtönbüntetésre ítélték, amit le is töltött.

71 == Demokrata Néppárt.

72 == Schaurek Ráfael (1882–1960). 1922-től Pécsen a Magyar Magánjogi és Ausztriai Általános Magánjogi Tanszéket vezette. 1950-ben nyugdíjazták.

73 == Abay Nemes Oszkár (1913–1959). Ügyvéd, politikus, olimpiai bronzérmes versenyző. 1949-ben csatlakozott a Magyar Függetlenségi Népfronthoz, és pótképviselői mandátumot nyert. 1958-ban eltiltották az ügyvédi hivatástól.

74 == Holub József (1885–1962). 1938-tól Pécsen az Alkotmány és Jogtörténeti Tanszéket, 1946–1950 között emellett az Egyházi jogi Tanszéket vezette. 1952-ben nyugdíjazták.

helytelenül elkobozta az egyházi birtokot s ezzel impotenssé tette az egyház befolyását az államra s az állampolgári nevelésre.

Jellemzése: áhítatoskodó, álszent, kétszínű.

dr. Krisztics Sándor.⁷⁵ Nevezett felszabadulás előtt [a] Keresztény Szocialista Pártnak volt tagja. A felszabadulás után az Angol-Magyar Társaság⁷⁶ pécsi csoportjának lett vezetője. Ilyen minőségében szoros kapcsolatot tart fenn a budapesti amerikai követség két sajtóattaséjával, Mr. Black[-kel] és Mr. Revey-[v]el⁷⁷. Tudományos munkássága során nagy előszeretettel foglalkozik a szociográfiával. A pécsi Tudományegyetem szociográfiai intézetének jelenleg is vezetője.⁷⁸

Tudományos munkássága során több ízben adott kifejezést azon meggyőződésének, hogy szovjet államrendszer nem konstruktív forradalom útján jött létre, hanem a szocializmusnak ostoba és durva kísérlete. Dr. Krisztics Politika című, Budapesten, 1931-ben megjelent⁷⁹ és ma is használatban lévő tankönyve teli van tűzdelve a fasizmusnak mint államrendszernek dicsőítésével a társadalomtan, államtan és államrendszer című fejezeken keresztül. Ugyanakkor megvetéssel és ellenszenvvel ír a demokratikus társadalomról és államról.

Fentiek szellemében írott tudományos munkássága több kötetre terjed. Nagy előszeretettel foglalkozik szociográfiai kérdésekkel. Általános jellemzése két szóban foglalható össze: politikai kaméleon. Erre enged következtetni a felszabadulás előtt írott munkáinak szelleme, majd az tény, hogy 1944-ben a németek s a nyilasok mégis internálták Zalaegerszegre. A felszabadulás után magatartása és tanítási módja azonban arra enged következtetni, hogy álszocialista és összeköttetései révén is nyugati imperialista [sic!] irányzat híve.

75 == Krisztics Sándor (1890–1966). 1925-től Pécsen a Politikai és Jogbölcseleti Tanszéket vezette. 1949-ben nyugdíjazták.

76 == Az Angol–Magyar Társaság (Anglo–Hungarian Society) 1930-ban alakult lord Londonderry elnökletével, a következő évtizedben 200–300 tagot számlált. Folyóirata a – többek között Bethlen István miniszterelnök támogatásával – 1935-től megjelenő *Hungarian Quarterly* volt. 1945. október 5-én újjáalakították Kodály Zoltán elnöksége alatt.

77 == John T. Black kulturális attasé, Lewis E. Revey sajtóattasé volt, mindketten tanítottak az 1948/1949-es tanévben a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán.

78 == A Magyar Szociográfiai Intézetet 1924-ben alapították Budapesten, Krisztics Sándor vezetésével, később Pécsre költözött.

79 == Krisztics Sándor: *Politika*. I. kötet. *Alapvetés, társadalomtan, államtan, alkotmánytan*. Budapest, Franklin Társulat, 1931.

dr. Losonczi István.⁸⁰ Nevezett vezetője a Tudományegyetem jogbölcseleti szemináriumának. Nevezett 1942-ben Budapestről került Pécsre azzal, hogy az akkori kultuskormányzatnak a legjobban⁸¹ megfelel ideológiai beállítottsága, tehát a legmegbízhatóbb kiszolgálója a jobboldali kormányzatnak. Mint politikai hintáslegény azonban a felszabadulás után rögtön [a] baloldal felé orientálódott és belépett az FKP-ba.⁸² A pártnak jelenleg is egyszerű tagja. Beállítottsága demokratikus máz ellenére is kommunista és demokrácia-ellenes. Igazolása 1946-ban történt meg, ellenvetés nélkül.

Jellemzése: kétszínű, ravasz, alattomos, jobboldali meggyőződésű, de magát baloldalinak feltüntető egyén.

dr. Esztergár Lajos.⁸³ Nevezett 1921-ben került Pécsre, mint közigazgatási tisztviselő. 1939-ben választották meg Pécs város polgármesterévé. Ebben a minőségében maradt 1944 október 24-ig. Polgármesterségének időtartama alatt a köréje csoportosuló jobboldali klikk kezében letéve [sic!] kizárólagosan a város-vezetés és minden vonatkozásban követte Endre László utasításait. Mint polgármester vett részt Endre László és Baky László által megtartott siófoki megbeszélésen a vidéki gettók felállítása tárgyában, ezért és több erősen jobboldali intézkedése miatt 1945-ben népbírói eljárás alá vonták és a NOT⁸⁴ másodfokon megsemmisítette a népbírói ítéletét, mely szerint ítéletében elmarasztalta [sic!] és a NOT ezen ítéletet megsemmisítette és a vád és következményei alól felmentette.

Dr. Esztergár Lajost [az] 1944 október 24-e utáni napokban a nyilasok Zalaegerszegen internálták. A felszabadulás után 1945-ben nevezték ki gróf Teleky László kultuszminisztersége⁸⁵ alatt a pécsi egyetem jogi fakultására.

Álszocialista, jelenleg párton kívüli és inkább a Demokrata Néppárt mellé orientálódik. Baráti köre is jobboldali beállítottságú egyénekből tevődik össze.

80 = = Losonczi István (1908–1980). 1940-tól a Jogbölcseleti II., 1945-től a Jogbölcseleti, 1950-től pedig a Büntetőjogi és Eljárási Tanszékot vezette. 1975-ben nyugdíjazták.

81 = = Tévesen ezután még egyszer a szövegben: a legjobban.

82 = = Független Kisgazda Párt.

83 = = Esztergár Lajos (1894–1975). 1936-tól polgármester-helyettes, 1940 és 1945 között pedig polgármester volt Pécsen. 1945 decemberében a népbírói első fokon felmentette a népellenes büntett vádja alól, amit a Népbírói Országos Tanácsa másodfokon jóváhagyott. 1945-től a pécsi egyetemen a Közigazgatási és Pénzügyi Jogi tanszékot vezette, 1949-ben elbocsátották állásából.

84 = = Népbírói Országos Tanácsa, a népbírói másodfokú fóruma.

85 = = Helyesen: Teleki Géza (1911–1983) földrajztudós, egyetemi tanár, politikus, Teleki Pál miniszterelnök fia. Az Ideiglenes Kormányban vallás- és közoktatási miniszter volt. 1948-ban elhagyta Magyarországot, és az Amerikai Egyesült Államokban telepedett le.

Dr. Óriás Nándor.⁸⁶ nevezettnek sem a felszabadulás előtt, sem a felszabadulás után politikai pártnak tagja nem volt [sic!]. Tudományos munkásságán kívül csupán a vallás az, amely minden idejét leköti úgy, hogy tanártársai és hallgatói egyaránt vallásos őrültknek nevezik.

Előadásmódja enyhén s burkoltan támadó éllel irányul a jelenlegi államszisztem ellen, azonban nyíltan nem mer állást foglalni lényeges kérdésekben. Visszavonult, magányos életet él, baráti kapcsolatot senkivel nem tart fenn. Napi áldozó, hetenként gyónik [sic!] és ilyképen lelki kapcsolatot tart fenn egyházi emberekkel.

Jellemzése: vallásos, erősen kommunistaellenes érzelmű, befolyásolható egyén.

dr. Irk Albert.⁸⁷ Nevezett a felszabadulás előtt politikai pártnak vagy jobboldali egyesületnek sem vezetőségi, sem rendes tagja nem volt. Jelenleg is párton kívüli. Az 1940-es években a Dunántúl című pécsi újságban jelent meg néhány cikke, amely tudományos vonatkozásokban ugyan, de németbarátságról tettek tanúságot. A felszabadulás után láthatólag teljesen visszavonult, politikával nem foglalkozik, kizárólag tanszékének anyagával törődik. Nevezett egyetemi előadásain teljesen politikamentesek [sic!]. Baráti kapcsolatot levelezés útján tart fenn dr. Heller egyetemi nyilvános rendes tanár büntetőjogással,⁸⁸ ki a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen hasonló tanszéken tanít. Pécsi tanártársai közül szorosabb baráti nexusban senkivel nem áll.

Jellemzés: Visszavonult, elmélyedő, mogorva embertípus.

dr. Csekeddi [sic!] István.⁸⁹ a Pécsi Tudományegyetem jogi karának 1947/1948. évi dékánja. Nevezett a felszabadulás előtt a Magyar Élet Párjának volt tagja. Dr. Csekei[nek] több tudományos könyve jelent meg.

Jelenlegi tanítási módja inkább a múlt közjogi s alkotmányjog történetéről [sic!] és tárgyalására fekteti a fősúlyt, ahelyett hogy a jelen és a jövő idevágó s perpektíváival [sic!] foglalkozna. Legjellemzőbb példa erre az, hogy 1947-ben második alapvizsgát tevő egyetemi hallgatóktól következetesen[n] kérdezte s megkövetelte a szent korona

86 = = Óriás Nándor (1886–1992). 1939-től Pécsen a Római Jogi Tanszékot vezette. 1955-ben nyugdíjazták.

87 = = Irk Albert (1884–1952). A pozsonyi egyetem Pécsre költözése óta, 1922-től a Büntetőjogi és Bűnvádi Eljárásjogi Tanszékot vezette. 1950-ben nyugdíjazták.

88 = = Heller Erik Oszkár (1880–1958) Heller Farkas fivére, 1944–1949 között Budapesten professzor, 1943–1949 között az MTA tagja volt.

89 = = Csekey István (1889–1963). 1940-től Kolozsváron, 1946-tól pedig Pécsen a Magyar Közjogi (1950-től Alkotmányjogi) Tanszékot vezette. 1951-ben nyugdíjazták.

tanának ismeretét és tudását. A felszabaduláskor, 1944-ben Kolozsvárról először Szegedre, majd innen kultuszminiszteri áthelyezés folytán Pécsre került.

Jellemzése: Gentryskedő, hiú, piperkőc egyén. Külséjében és magatartásában is jellegzetes alakja az öntelt embertypusnak.

dr. Rudolf Loránd.⁹⁰ Nevezettet 1946-ban helyezte a kultuszminisztérium Pécsre. A felszabadulás előtt politikai pártnak tagja nem volt s jelenleg is pártonkívüli. Előadásaiban burkoltan szokta támadni a demokráciát, azonban nyíltan állástfoglalni nem mer.

Jellemzése: ravasz, erőszakos, jobboldali meggyőződésű egyén.

[*ÁBTL 3. I. 9. V-19430/16, 20-23., 30-33. Géppel írt tisztázat két példányban, bélyegző és aláírás nélkül.*]

=== Levéltári források ===

Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL)

- 2. 5. 6. Kitiltással, kitelepítéssel kapcsolatos iratok
02469/1951. (id. Boér Elek és családja)
- 3. I. 5. Operatív dossziék
0-14943/173 (Esztergár Lajos)
- 3. I. 9. Vizsgálati dossziék
v-700/7 (Mindszenty ügy)
v-19430/16 (Szálasi Ferenc és társai. Vegyes anyagok)
v-143793 (Kertész Endre és társai)
v-143793/1 (Kertész Endre és társai)

90 == Rudolf Loránd (Lóránt) (1904–1979). 1946–1950 között Pécsen a Kereskedelmi és Váltójogi Tanszéket, 1950–1958 között a Mezőgazdasági Jogi és Munkajogi Tanszéket, 1958-tól pedig a Polgári Jogi Tanszéket vezette. 1974-ben nyugdíjazták.

=== Hivatkozott irodalom ===

Fejes, 2018

Fejes Erik: *Schultheisz Emil katonai büntetőjogi értekezései*.
Budapest, Magyar Katonai Jogi és Hadijogi Társaság.
<https://core.ac.uk/download/pdf/219481569.pdf>
(utolsó letöltés: 2020. október 23.).

Kosztricz, 2001

Kosztricz Anna: Bírói és Államügyészi Akadémia. *Archivnet*, 1. évf. 4. sz.
https://archivnet.hu/politika/biroi_es_allamugyeszi_akademia.html
(utolsó letöltés: 2020. október 12.).

Kovács I. (szerk.), 2016

Sárospatak erőterében. A tiszáninneni származású református egyetemi tanárok életrajzi adattára és életútleírása. Szerkesztette: Kovács I. Gábor, összeállította: Kovács I. Gábor és Takács Árpád. (Magyarországi egyetemi tanárok életrajzi adattára 1848–1944. III.) Budapest, ELTE Eötvös Kiadó.
<https://mek.oszk.hu/19400/19492/19492.pdf>
(utolsó letöltés: 2020. október 22.).

Krauhulcsán–Müller, 2015

Dokumentumok a magyar politikai rendőrség történetéből. 2. Az Államvédelmi Osztály 1946–1948. Szerkesztette: Müller Rolf és Krauhulcsán Zsolt. Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára – L'Harmattan Kiadó.

Mezey (szerk.), 1999

Magyar jogtörténet. Szerkesztette: Mezey Barna. (2. kiadás.) Budapest, Osiris Kiadó.

N. Szabó, 2016

N. Szabó József: A jogtudományi elit a „népi demokratikus” átalakulásban (1946 ősze – 1948). *Jogtudományi Közöny*, 71. sz. 409–415. <http://real-j.mtak.hu/6262/37/JK201607-08.pdf#page=59>
(utolsó letöltés: 2020. október 22.).

N. Szabó, 2018

N. Szabó József: Tervezetek és vélemények a jogászképzés átalakítására (1947–1948). *Jogtudományi Közöny*, 73. sz. 214–218.
https://www.mokk.hu/regioldal/pdf/linkgyujto/jogtudomanyi_kozlony/2018_Jogtudomanyi_Kozlony_04.pdf
(utolsó letöltés: 2020. október 25.).

Pécsi almanach

Pécsi egyetemi almanach 1367–1999. Pécs, Pécsi Tudományegyetem – Egyetemi Levéltár. <https://almanach.pte.hu/> (utolsó letöltés: 2020. október 24.).

Pólay, 1972

Pólay Elemér: A római jog oktatása a két világháború között Magyarországon (1920–1944). In: *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József nominatae*. Acta Juridica et Politica. Tomus XIX. Fasciculus 2. Szeged. http://acta.bibl.u-szeged.hu/6403/1/juridpol_019_fasc_002_001-023.pdf (utolsó letöltés: 2020. október 24.).

P. Szabó, 2011

P. Szabó Béla: *Tanulságos évtizedek. A Debreceni Tudományegyetem Jog- és Államtudományi Kara (1914–1949)*. Debrecen, Debreceni Egyetem Jog- és Államtudományi Kara. <https://docplayer.hu/43179081-P-szabo-bela-tanulsagos-evtizedek-a-debreceni-tudomanyegyetem-jog-es-allamtudomanyi-kara.html> (utolsó letöltés: 2020. október 11.).

Révész, 2018

Révész Béla: *Jogtudósok titkai. Történetek a titkosszolgálatok és a jogtudományok neves művelőinek 20. századi kapcsolataiból*. Szeged, Iurisperitus.

Ruszoly, 2013

Ruszoly József: Szabó József tudománykarunkon. In: *Acta Universitatis Szegediensis*. Sectio Politico-Juridica. Tomus LXXVI. Szeged. 401–407. http://acta.bibl.u-szeged.hu/34766/1/juridpol_076_401-407.pdf (utolsó letöltés: 2020. október 24.).

Ruszoly, 2018

Ruszoly József: Egy lappangó jegyzőkönyv nyomában. (Hatvan év múltán). In: *Acta Universitatis Szegediensis*. Sectio Politico-Juridica. Tomus LXXX. Szeged. 235–262. http://acta.bibl.u-szeged.hu/49969/1/juridpol_080_235-262.pdf (utolsó letöltés: 2020. október 24.).

Sándor, 2011

Sándor István: Sztehlo Zoltán munkássága és a római jog. *Jogtudományi Közlöny*, III. évf. 12. sz. 645–650.

Sinkovics (főszerk.), 1970

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem története 1945–1970. Főszerkesztő: Sinkovics István. Budapest, ELTE.

Szabadfalvi, 2017

Szabadfalvi József: Adalékok a hazai jogászképzés és az állam- és jogtudomány '50-es évekbeli történetéhez. *Debreceni Szemle*, 25. 6–13.

http://szemle.unideb.hu/wordpress/wp-content/uploads/03-Szabadfalvi-jog-ANZ_fk_t.pdf (utolsó letöltés: 2020. október 13.).

Szentirmai – Ráczné Mojzes (szerk.), 1999

A Szegedi Tudományegyetem múltja és jelene. 1921–1998. Szerkesztette: Szentirmai László és Ráczné Mojzes Katalin. Szeged.

http://univ.bibl.u-szeged.hu/18907/1/szte_multja_jelene_1921-1998.pdf (utolsó letöltés: 2020. október 13.).

Verebics, 2017

Verebics János: A szovjet polgári jog és hatása az alakulóban lévő magyar civilizatikára 1948–1951. *Állam és Jogtudomány*, 58. évf. 3. sz. 45–72.

http://real.mtak.hu/70659/1/2017_03_VerebicsJ_u.pdf (utolsó letöltés: 2020. október 13.).

Kulcsszavak

=====

ÁVO, egyetem, értelmiség

/ Law professors in the country through the eyes of the state security in 1948 /

The paper publishes the texts of short profiles of law professors in three universities in the country (Debrecen, Szeged and Pécs) written by the political police (State Defence Department, ÁVO). The reports (“environmental studies”) were prepared between 29 July and 2 August 1948, in the decisive phase of Sovietization when the communist takeover was implemented in the field of science and higher education too. The communist party wanted to establish a system of legal educational institutions, in addition to the universities which were led by law professors who were regarded as untrustworthy, to provide cadres with proper political and ideological training for the administration, judiciary and jurisdiction, and, at the same time, reduce the number and capacity of traditional legal higher education. An important element of this process was the removal of law professors from higher education. The sources are especially interesting because two-thirds (17 persons) of the 28 law professors mentioned in them were expelled from the universities before 1951, most of them by retirement. The advisory opinion of the political police was probably necessary for the preparations for the removal of the professors.
